

Підсумки фінансово-економічного 2008 року та прогнози на 2009-й

14 січня 2009 року в Медіа-холдингу «ОВОЗ.ua» відбулося засідання Українського клубу економістів. Крайні експерти в галузі економіки підбили підсумки 2008-го року й озвучили прогнози – песимістичні та оптимістичні – на 2009-й.

Учасниками засідання були:

Олег Соскін, директор Інституту трансформації суспільства, професор Національної академії управління;
Сергій Яременко, экс-заступник голови Національного банку України;
Олександр Кириченко, доктор економічних наук, професор, головний науковий консультант Інституту законодавства Верховної Ради України, экс-заступник голови Сумської обласної державної адміністрації з питань економіки та інвестицій;
Олександр Шаров, доктор економічних наук, професор, экс-заступник голови Національного банку України, экс-голова Національного депозитарію України;
Ірина Щербина, генеральний директор Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень.

О. Шаров (ліворуч), С. Яременко, О. Соскін, О. Кириченко

Обговорювалися такі питання:

- Незбалансований державний бюджет – визначальний фактор загострення фінансово-економічної кризи в Україні.
- Монетарна політика Національного банку України як дзеркало фінансово-економічної кризи.
- Основні параметри економічної політики Уряду та монетарної політики Нацбанку для зменшення негативних впливів фінансово-економічної кризи в Україні.

Олег Соскін,

директор Інституту трансформації суспільства,
 професор Національної академії управління

Економічний хаос та зuboжіння – вірогідні ознаки розвитку України у 2009 році

Найкращі експерти з економічних питань під час засідань Українського клубу економістів протягом 2008 року намагалися попередити Уряд та суспільство про наростання негативних тенденцій в економічній і фінансовій сферах. Ще на початку минулого року ми говорили про те, що Уряду не можна видавати громадянам незаплановані Бюджетом-2008 по 1 тис. грн. для компенсації вкладів у Ощадбанку, бо це призведе до сплеску інфляції. Ми наголошували також, що не можна допускати дефіциту державного бюджету. На жаль, до наших порад не дослухалися ні тоді, ні зараз. Понад те, дефіцит державного бюджету затверджений на 2009 рік у розмірі 30 мільярдів гривень.

2008-й рік ми завершили повною розбалансованістю фінансової сфери, бізнесу, економіки, бюджету, грошової системи та протиріччями між Національним банком і Урядом. Уперше за багато років маємо від'ємне сальдо платіжного балансу. Загальний зовнішній борг – державний і корпоративний – на початок 2009 р. становить \$120 млрд. У цьому році потрібно буде повернути позичальникам щонайменше \$40 млрд. Але де ж їх

узяти, якщо наразі немає жодних підстав для виконання Бюджету-2009?

За нашою оцінкою, обсяги промислового виробництва та транспортних перевезень уже в січні скоротяться на третину, ще гірші показники будуть у будівництві. Додадуться також негативні наслідки проваленої річної програми приватизації, шалений стрибок цін. Тож в Україні фактично склалася ситуація, яку можна охарактеризувати як передвістя внутрішнього дефолту.

Однак попри те, що економіка нашої країни сьогодні перебуває на межі колапсу, Уряд не покращує умов для ведення бізнесу, а навпаки, закладає у Держбюджет на 2009 р. «паразитичне фінансування». Приміром, на утримання органів внутрішніх справ планується витратити майже 10 млрд. грн., на СБУ та прокуратуру – кілька мільярдів; на так звані національні вищі навчальні заклади також виділяються величезні суми; на вугільну промисловість – 8 млрд. грн., на сільське господарство – 10 млрд. грн., Мініну – 24 млрд. грн., і це при тому, що Пенсійний фонд – банкрут, який має 24 млрд. грн. боргу.

Тому радість народних депутатів у Верховній Раді, коли вони прийняли Бюджет-2009, є абсолютно невинуватою. Після такого рішення ВРУ треба розпустити як абсолютно непрофесійну й антинародну установу, яка не вміє ефективно розпорядитися державними коштами.

Прогноз на 2009 рік – невтішний. Криза буде загострюватися, і причини тут не тільки монетарного характеру чи світових впливів, на яких акцентує Уряд. Головна причина системної кризи, яка охопила Україну, полягає у відсутності реформ – структурних, місцевого самоврядування, банківської, податкової та платіжної систем, регуляторного середовища (спрощення умов ведення бізнесу; збалансування експорту та імпорту), освіти.

Насправді ситуація у фінансовій сфері є надзвичайно складною. Примарними є можливості виконання не лише Бюджету, а й узагалі монетарної політики в державі.

Національний банк продовжує здійснювати емісію гривні як напряму, так і через так зване рефінансування банків. Був запущений мультиплікатор гривні. Впродовж грудня 2008 р. майже 31 млрд. грн. НБУ спрямував на фінансову підтримку банків. У цей самий період Національний банк втратив своїх золотовалютних запасів на суму близько \$3 млрд. Отже, у грудні (як і в жовтні-листопаді) НБУ продовжував здійснювати політику, яка полягала у насиченні економіки України нічим не підкріпленою гривнею, яка роздавалася комерційним банкам під дуже низький відсоток – 12%. Можливо, деякі обрані банки отримували кошти і за ще нижчими ставками.

Я вважаю хибною монетарну політику, яку проводить Національний банк України. Чимало політиків і експертів переконано, що нинішнє керівництво Нацбанку професійно, фізично та морально себе вичерпало. Голова НБУ Володимир Стельмах, якому висловлена недовіра рішенням Верховної Ради, мав би сам піти у відставку, щоб дати змогу якомога швидше здійснити радикальні кадрові зміни у цій установі. Те ж саме повинна зробити і

Наглядова рада Нацбанку, яку очолює П. Порошенко. Він має відповідати за девальвацію гривні нарівні з керівництвом Нацбанку й Урядом України.

Що стосується економічної політики Кабміну, то він, на жаль, знову пішов шляхом механічного, фактично популістського фінансування системи господарства. Лише протягом грудня 2008 р. кошти на рахунок Уряду в Національному банку зменшилися із 17 млрд. грн. до 7 млрд. грн. Це означає, що 10 млрд. грн. було кинуто в готівкову сферу. Зрозуміло, що курс гривні протягом грудня знову обвалився щодо вільноконвертованих валют.

За оцінками експертів, офіційно оголошена цифра річної інфляції на рівні 22% не відповідає дійсності. Ми в цьому переконуємося щодня. За нашими підрахунками, інфляція за 2008 рік склала щонайменше 35%. І у 2009 році, принаймні у першому півріччі, очікувати на падіння цін не доводиться через девальвацію національної валюти майже на 60%.

І Уряд, і Президент, і ВРУ, і Національний банк повинні відповідати за те, що вони, починаючи з вересня, грабували українське населення і зробили його вдвічі біднішим. А бюджетні показники 2009 року не тільки не закладають механізмів розв'язання кризи, а навпаки, поглиблюють її. Уряд подає на затвердження ВРУ Бюджет-2009, який можна назвати «фількіною грамотою». Парламент прийняв Бюджет, який абсолютно неможливо виконати. А Президент підписав цю нісенітницю. Якщо такі «кормачики» й надалі перебуватимуть при владі, то, починаючи з квітня, у країні настане некерована фаза розвитку, економічний хаос і тотальне зубожіння населення. Подальше існування з такими безвідповідальними керівниками держави, без реальних реформ не дає перспективи українському суспільству. Поза сумнівом, на часі антиолігархічна революція, яка повинна змести кланово-корпоративний, державно-монополістичний капіталізм.

Сергій Яременко,

екс-заступник голови Національного банку України

Україна буде змушена починати з нуля

Насамперед варто нагадати про такий аксіоматичний зв'язок: «Якщо всі ринки збалансовані, а грошовий – розбалансований, то всі ринки вийдуть із рівноваги. І навпаки: якщо всі ринки розбалансовані, а грошовий – збалансований, то всі ринки неминуче прийдуть у рівновагу».

В останні роки роль Нацбанку в розвитку не тільки грошового, а й інших ринків стала провідною, визначальною. Швидка монетаризація економіки почала справляти вирішальний вплив на розвиток та результати економічних і фінансових процесів.

«Політика цілковитого невтручання» Національного банку в грошові потоки, які йшли ззовні й потім витрачалися на імпорту, спричинила той жалюгідний результат, який ми сьогодні маємо. Величезний зовнішній борг спровокував обвал валютного курсу, дезорганізацію виробництва, що тепер продукує руйнівні процеси у банківській сфері.

Залученням величезних коштів із-за кордону й використанням їх на імпорту товари був знищений національний виробник і утворений величезний борг. Водночас, жорстка монетарна політика (тобто грошовий голод, підвищені ставки за кредитами), що проводилася Національним банком та Мінфіном, розбалансувала у цілому фінансовий сектор, не давала можливості довгостроково кредитувати в національну економіку. Як наслідок, в Україні, по суті, немає галузей, у які сьогодні можна було б спрямовувати інвестиції. Наше споживання побудоване на імпорту з практичним знищенням національного виробництва споживчих товарів. І це сформувало всередині України те «сприятливе» середовище, яке спричинило найгірші наслідки світової кризи.

Україна опинилася в дуже складній ситуації: не маючи внутрішнього фінансового ресурсу та накопичивши \$100 млрд. боргу, будучи відрізаною від зовнішніх запозичень, вона мусить відродити національну економіку.